

ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง
อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

Study of the Guidelines for Developing Community Potential in Kok Muang
Community, Klong Hoi Khong District, Songkhla Province

สุธี เทพสุริวงศ์^{1*} และ กฤษณวรรณ เสวีพงศ์²

Sutee Tapsuriwong^{1*} Krissanawan Saveepong²

^{1,2} วิทยาลัยชุมชนสงขลา 48/1 ตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

^{1,2} Songkhla Community College 48/1 Thepha Subdistrict Thepha District, Songkhla Province.

*Corresponding author, e-mail: sutee@sk-cc.ac.th

Received November 11, 2024; Revised March 3, 2025; Accepted March 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านท่องเที่ยวโดยชุมชนโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรม การจัดเวทีระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน ได้แก่ กลุ่มผู้นำองค์กรท้องถิ่น สมาชิกองค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนพรรณนาโวหาร ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง มี 3 ด้าน คือ 1.1) ด้านประวัติศาสตร์ ประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อที่น่าสนใจ 1.2) ด้านกลุ่มองค์กรในชุมชน มี 2 ประเภท คือ กลุ่มองค์กรที่มีเกณฑ์มาตรฐานรองรับ และองค์กรที่เตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนา และ 1.3) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิถีชีวิตในชุมชน และภูมิปัญญาอาหารเด่นของชุมชน 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชน มีแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ 2.1) การพัฒนาศักยภาพด้านท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2.2) การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 2.3) การยกระดับผลิตภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในชุมชน เพราะศักยภาพที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและสร้างรายได้ความอยู่ดีกินดีให้แก่ชุมชนได้

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, ศักยภาพชุมชน, การท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง

ABSTRACT

This research aimed 1) to examine the potential in the tourism sector of Kok Muang Community, Klong Hoi Khong District, Songkhla Province, and 2) to identify the areas in which the tourism potential can be made into shape for the community. The research was qualitative in nature, including a review of literature, brainstorming forums, group discussions, and in-depth interviews. Thirty key informants altogether, including the local organization leaders, members of the local organizations, and associated government agencies, took part in the investigation. The data were analyzed and presented by descriptive writing. It was found that the community's tourism potential could be divided into three areas: firstly, history, with its long history, fascinating culture, tradition, and beliefs; secondly, community organizations, both those with certified standards and those ready for prompt development; and thirdly, tourist attractions, including natural, cultural, and agricultural locations, as well as local lifestyles and the community's notable food wisdom. The analyses also indicated three areas of development for the community, that is, creative tourism, creative activities and routes, and local product development. The potential can support the development of the community tourism and be a tool for generating more income and improving the well-being of the local people.

KEYWORDS: Development guidelines, Community potential, Khoak Muang community tourism

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ความเหลื่อมล้ำที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เน้นเรื่องรายได้ของประชากรระหว่างเขตชนบทกับเขตเมือง ต่อมายุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศ ได้มีการบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ในฐานะเป็นกลไกหลักในการช่วยรักษาเสถียรภาพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ที่ผ่านมาประสบความสำเร็จด้านรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยว แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการบูรณาการการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงกัน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่มีน้อย ยังมีปัญหาการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีทักษะการบริการ รวมทั้งองค์ความรู้ที่เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวของไทยบรรลุเป้าหมายได้

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ ซึ่งจังหวัดสงขลามีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งรูปแบบทะเล ทุ่งนา ป่า

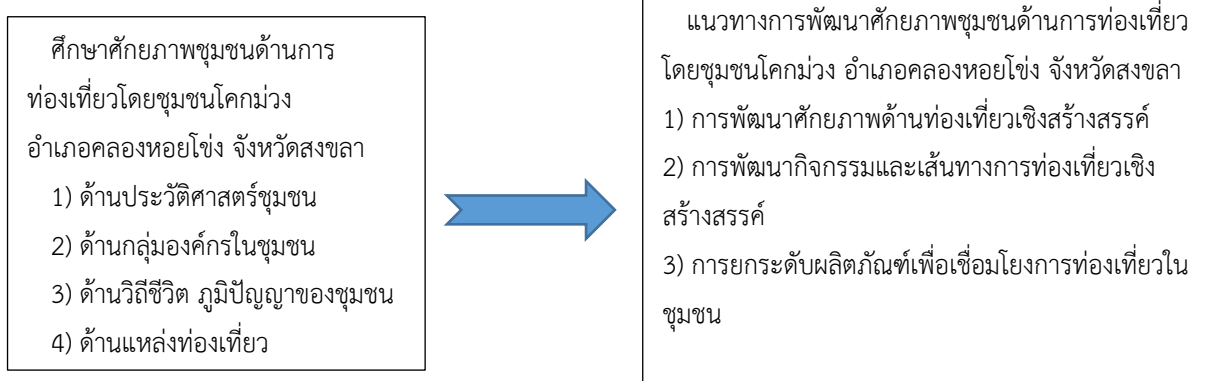
เขา สวนผลไม้ วัดวาอาราม หรือประวัติศาสตร์โบราณคดี และอื่น ๆ อีกมากมาย แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นล้วนมีความคาดหวังในการสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชนจากการท่องเที่ยว หลังจากสถานการณ์ของโรคโควิด - 19 ดีขึ้น จนต่อมาได้ยกเลิกมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ทำให้มีการเปิดที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม กระทั่งเปิดประเทศให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ นับเป็นสัญญาณที่ดีต่อการท่องเที่ยว ประกอบกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหลังเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนเริ่มมีทิศทางที่ดีที่จะได้รองรับนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับชุมชนโคกม่วงในอำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนหนึ่งที่มีศักยภาพทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชน ด้านกลุ่มองค์กรในชุมชน และด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร ซึ่งเป็นศักยภาพที่เหมาะสม เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนโคกม่วง โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นอีกทางหนึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในยุคศาสตร์แห่งชาติ อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อการสนับสนุนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และสร้างความอยู่ดีกินดีแก่ชุมชนได้ ด้วยการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน (กองการศึกษาเทศบาลตำบลโคกม่วง, ม.ป.ป.)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนโคกม่วง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านท่องเที่ยวโดยชุมชนโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

กรอบแนวความคิด



ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีวิจัยในครั้งนี้เป็นลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มโดยใช้ความสะดวกและวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน จากกลุ่มที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ผู้นำองค์กรท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลโคกม่วง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงตายาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผัสดองแปลงใหญ่ตำบลโคกม่วง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนแต่แรกตำบลโคกม่วง และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการรวบรวมข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ผ่านการดำเนินกิจกรรมโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็น และการสนทนากลุ่ม จากแต่ละกลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง ะละ 10 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และเรียบเรียงข้อมูลด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน และความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา การศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา พบว่ามี 3 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ศักยภาพด้านกลุ่มองค์กรในชุมชน และศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1.1 ศักยภาพด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

การศึกษาข้อมูลศักยภาพชุมชนด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ประกอบด้วย ข้อมูลด้านสภาพทั่วไป ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน และข้อมูลวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อในตำบลโคกม่วง มีดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปของตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

ตำบลโคกม่วง เป็นตำบลในอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ปัจจุบันมีประชากร 7,625 คน และแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ประมาณ 38.40 ตารางกิโลเมตร หรือ 24,000 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของที่ว่าการอำเภอคลองหอยโข่ง เป็นระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตร เป็นที่ตั้งของสหกรณ์การเกษตรอำเภอคลองหอยโข่ง มีกลุ่มอนุรักษ์ป่าสถานธรรมถ้ำเขาวังชิง ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ลุกขึ้นมาอนุรักษ์ทรัพยากรของชาติ ภูเขา ถ้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และพืชพรรณ

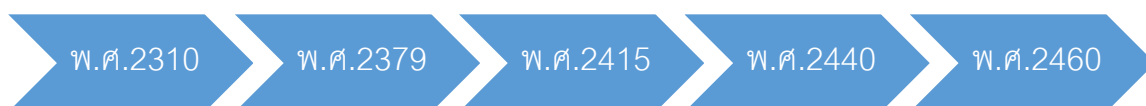


ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลโคกม่วง

อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

1.2 ประวัติความเป็นมาของตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

ความเป็นมาของตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญของตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ได้ดังนี้



ภาพที่ 3 ไทม์ไลน์ของประวัติความเป็นมาของตำบลโคกม่วง

ปี พ.ศ. 2310 ปลายกรุงศรีอยุธยา ได้ปรากฏหลักฐานการก่อสร้างวัดโคกกอขึ้นเป็นวัดแรกในพื้นที่ของคลองหอยโข่ง เนื่องด้วยมีผู้คนได้มาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในบริเวณพื้นที่แห่งนี้ ต่อมาเอกสารทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงสถานที่สำคัญของพื้นที่เกี่ยวกับอาณาเขตของเมืองสงขลา ความว่า ในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2312-2325) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้แต่งตั้งยกฐานะ จันทเยอียง แซ่เฮ้า ชาวจีนฮกเกี้ยนจากนายอากรรังนก ขึ้นเป็นเจ้าเมืองสงขลนามว่า หลวงอินทรีสมบัติ (ต้นตระกูล ณ สงขลา) ให้ปกครองเมืองสงขลาในฐานะเป็นเมืองตรีอยู่ภายใต้การดูแลของเมืองนครศรีธรรมราช มีอาณาเขต ประกอบด้วย แขวง 14 แขวง ได้แก่ แขวงวังชิง(โคกม่วงในปัจจุบัน) พะตง การำ รัตภูมิ พะวง สทิงพระ พะโคะ ระโนด กำแพงเพชร พะเกิด ที่เมือง ที่วัง ที่คลัง ที่นา

ปี พ.ศ. 2379 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง ณ สงขลา) เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา และในปี พ.ศ. 2381 ได้เกิดเหตุการณ์ ตวนกูมัตสาอัด หลานพระยาไกรที่หนีไปอยู่เกาะหมาก (เมืองปีนัง) ได้ขอร้องผู้คนจำนวนมากยกมาตีเมืองไทรบุรี (รัฐเคดาห์) ได้ พระยาไทรบุรีบุตรของพระยานครฯ ได้อพยพหลบหนีเข้ามาที่ทุ่งหาดใหญ่ แขวงเมืองสงขลา พระสุนทรบุรีได้แต่งตั้งให้ขุนต่างตา ขุนหมื่นมีชื่อ คุณเอาไพร่พลห้าร้อยคนไปตั้งค่ายมั่นรักษาเขตแดนเมืองสงขลาในที่พะตง ในที่การำ (คลองรำ) ในปัจจุบันได้ซื้อบ้านนามเมือง คือ บ้านจอมหรี

ปี พ.ศ. 2415 มีการสร้างวัดโคกม่วงครั้งแรกได้สร้างในตำบลทุ่งลาน ต่อมาเกิดอุทกภัยน้ำท่วมอย่างหนัก ทั้งชาวบ้านและวัดก็พากันอพยพโยกย้ายมาตั้งในพื้นที่ปัจจุบันของวัดโคกม่วง ตำบลโคกม่วง ในอดีตการทำพิธีอุปสมบทและการทำสังฆกรรม ใช้โบสถ์ที่เป็นศาลากลางน้ำเรียกว่า วังต้นแซะ เมื่อจำนวนผู้คนเพิ่มมากขึ้น ได้ขยายพื้นที่ทำมาหากินออกไปอีก ในปี พ.ศ. 2429 ได้มีการสร้างวัดปลักคล้ายขึ้นในพื้นที่ตำบลทุ่งลาน ต่อมาได้เกิดโรคระบาดอย่างหนัก ทั้งชาวบ้านและวัดก็พากันอพยพโยกย้ายมาตั้งในพื้นที่บ้านพรุเตาะ ตำบลโคกม่วงในปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2440 ได้มีการปฏิรูปการปกครองยกเลิกการปกครองที่แบ่งเป็น แขวงเมืองสงขลา ถูกแบ่งออกเป็น 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกกลาง (อำเภอเมือง) อำเภอปละท่า (อำเภอสทิงพระ) อำเภอจะนะ อำเภอเทพา และอำเภอฝ่ายเหนือ (อำเภอหาดใหญ่) และเริ่มมีการสร้างทางรถไฟสายใต้ และปี พ.ศ. 2442 ได้มีการสร้างวัดโคกหรียิ่งขึ้น

ปี พ.ศ. 2460 อำเภอฟายเหนือ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอหาดใหญ่ มีตำบลทุ่งลานกับตำบลคลองหอยโข่งขึ้นกับการปกครองท้องที่ของอำเภอหาดใหญ่ ต่อมาได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2530 ตั้งตำบลโคกม่วงโดยให้แยกมาจากตำบลทุ่งลาน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ต่อมาได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 22 เมษายน 2535 ตั้งกิ่งอำเภอคลองหอยโข่ง และได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 26 กันยายน 2540 ยกฐานะเป็นอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ดูแลรับผิดชอบการปกครองท้องที่แบ่งเป็น 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองหอยโข่ง ตำบลโคกม่วง ตำบลทุ่งลาน และตำบลคลองหลา

1.3 วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อในตำบลโคกม่วง ชุมชนโคกม่วงมีความเชื่อเกี่ยวกับทวดเขาวังชิงมาช้านาน มีประเพณีขึ้นเขาวังชิงเพื่อสักการะทวดเขาวังชิง ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 5 ขึ้นในทุกปี ระยะเวลาหลังเริ่มหว่านหาลง จึงได้มีการฟื้นฟูและจัดกิจกรรมยิ่งใหญ่ขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งตรงกับวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2565 ความเชื่อเกี่ยวกับทวดเขาวังชิง เช่น มีการบนบานศาลกล่าวขอให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ของหายให้หาย เจอ การคัดเลือกทหาร การสอบเข้ารับราชการ เป็นต้น หลายคนประสบความสำเร็จได้ตั้งใจ ก็จะทำสิ่งของมาแก้บน เป็นอาหารการกิน เช่น ขนม หมู เห็ด เป็ด ไก่ เป็นต้น มีศิลปะการแสดง เช่น มโนราห์ หนังตะลุง เป็นต้น มีสิ่งของเครื่องใช้ เช่น เสื้อผ้า ช้อน ชาม แก้ว เป็นต้น ขึ้นอยู่กับว่าผู้ขอบนบานได้แจ้งกับทวดไว้ว่าจะนำสิ่งใดมาแก้บน ดังกล่าว



ภาพที่ 4 บรรยากาศการขึ้นเขาวังชิงเพื่อแก้บนทวดเขาวังชิง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 5

2. ศักยภาพด้านกลุ่มองค์กรในชุมชน

ชุมชนตำบลโคกม่วง เป็นชุมชนที่มีศักยภาพด้านกลุ่มองค์กรในชุมชน เป็นชุมชนที่มีองค์กรเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มองค์กรที่มีมาตรฐานรองรับ และองค์กรที่เตรียมความพร้อมรองรับพัฒนา ดังนี้

2.1 กลุ่มองค์กรที่มีมาตรฐานรองรับ

กลุ่มองค์กรที่มีเกณฑ์มาตรฐานรองรับ เป็นกลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็ง ประสบผลสำเร็จได้รับรางวัลและสามารถเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่ได้ มีดังนี้

2.1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผึ่งโพรงแปลงใหญ่ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง เกิดจากการที่สมาชิกผู้เลี้ยงผึ่งโพรงรวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผึ่งโพรงแปลงใหญ่ตำบลโคกม่วง มีนายปานเทพ สุวรรณมาลา เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผึ่งโพรงแปลงใหญ่ตำบลโคกม่วง มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 52 คน มีรังผึ่งประมาณ 1,000 รัง เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง ก่อตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2560 สมาชิกกระจายทั้งอำเภอคลองหอยโข่ง ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานในหลายด้าน เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการตรวจคุณภาพน้ำผึ่ง การตรวจความชื้นในน้ำผึ่งตามมาตรฐาน (ความชื้นไม่เกินร้อยละ 21) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ่ง เป็นต้น มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เช่น น้ำผึ่ง สบู่ ยาสระผม อาหารสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งได้รับมาตรฐานองค์การอาหารและยา (อย.) โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้เสียสละที่ดินให้ก่อสร้างอาคารผลิตที่ได้มาตรฐาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผึ่งโพรงแปลงใหญ่ตำบลโคกม่วง มีการแปรรูปน้ำผึ่งในแบรนด์ “ผึ่งวังชิง” มีที่มาจากชื่อเขาวังชิง สินค้าของกลุ่มเป็นการแปรรูปมาจากน้ำผึ่งโพรงในชุมชน ได้แก่ สบู่ น้ำผึ่งสavrส สบู่ น้ำผึ่งกาแฟ และสบู่ น้ำผึ่งขมิ้น มีทั้งสบู่เหลว และสบู่ก้อนหลายผลิตภัณฑ์ รวมถึงน้ำผึ่งขวดใหญ่และขวดเล็ก

2.1.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงตายาย ตำบลโคกม่วง เกิดจากการรวมกลุ่มแม่บ้าน ในปี พ.ศ. 2555 มีสมาชิก 25 คน ได้มีการระดมทุนจากสมาชิกมาใช้ในการลงทุนซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต นำโดย นางณัฐธัญดี คงชนะ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงตายายตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง กลุ่มได้จัดทำวิสัยทัศน์ของกลุ่มเพื่อมีแนวทางในการทำงานพัฒนา กลุ่ม คือ “สืบทอดภูมิปัญญา สร้างคุณภาพชีวิต ส่งเสริมชุมชนพัฒนาสู่ความเป็นสากล” และได้สร้างคำขวัญของกลุ่มเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนการทำงานของ กลุ่ม คือ “รสอร่อย ดีเด่น เน้นคุณภาพ” จุดเด่นของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องแกงตายาย คือ สะอาด ปลอดภัย และน่ารับประทาน โดยกลุ่มได้นำสูตรเครื่องแกงของปู่ย่าตายายมาพัฒนาปรับปรุงใหม่ใส่บรรจุภัณฑ์ที่สามารถพกพาในการเดินทางได้สะดวกหรือเป็นของฝากให้ญาติมิตร ผลการดำเนินงานกลุ่มได้รับมาตรฐานทั้ง OTOP 5 ดาว และได้รับมาตรฐานจาก อย.(องค์การอาหารและยา) ทั้ง 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องแกงส้ม เครื่องแกงเผ็ด และเครื่องแกงกะทิ กลุ่มเครื่องแกงตายายยังได้รับรางวัลชมเชยระดับประเทศจากองค์การอาหารและยา คือรางวัล อย. คลอลิตี้อวอร์ด ส่วนรายได้ที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่ายได้ประมาณ 1,000 กิโลกรัมๆ ละ 150 บาท มีรายได้ประมาณเดือนละ 150,000 บาทต่อเดือน

2.2 องค์กรที่เตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนา

องค์กรที่เตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนา เป็นกลุ่มองค์กรที่มีความพร้อมในการรองรับการพัฒนา หรือรอระยะเวลาให้ประสบความสำเร็จได้ และสามารถเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่ได้ มีดังนี้

2.2.1 วิสาหกิจชุมชนคนแต่แรก (สวนปลักหว่า) ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย พื้นที่นา 2 ไร่ สวนยาง 7 ไร่ มีกิจกรรมการปลูกพืชผัก ได้แก่ การปลูกพืชร่วมยางมีทั้งผักเหียง หนามเหลียง และมีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงปลาในสระน้ำที่ขุดขึ้นมาเพื่อใช้ดินในการปรับพื้นที่ การเลี้ยงผึ้งชันโรง เพื่อใช้น้ำผึ้งในการชงกาแฟและการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในครัวเรือนหรือขายสร้างรายได้ การเลี้ยงไก่ไข่เพื่อรับประทานในครัวเรือนสวนปลักหว่า มีนายประวิทย์ อนุชาญ และครอบครัวเป็นผู้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้งานในสวนเป็นหลัก เริ่มจุดประกายจากสวนยางพารา 7 ไร่ ได้เกิดปัญหาราคายางตกต่ำ จึงได้หาทางออกด้วยการปลูกพืชร่วมยางแล้วได้นำผักเหียงมาปลูกแซมในระหว่างร่องสวนยางพารา ปลูกหนามเหลียงเพื่อตัดขายเป็นไม้ประดับตกแต่ง ใช้พื้นที่ทุกตารางนิ้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาต่อยอดในการเลี้ยงเปิดไข่ การเลี้ยงโคเนื้อ เพื่อใช้มูลมาแปรรูปเป็นแก๊สชีวภาพใช้ทำอาหารในครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีการปลูกผักสวนครัว การทำน้ำยาซักผ้า เพื่อใช้เองและจำหน่ายเป็นการหารายได้เสริม สวนปลักหว่ายังเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง เรียนรู้ธรรมชาตินำมาใช้ประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ตามรอยในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงสอนไว้ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งพาตัวเองได้ในยามที่บ้านเมืองประสบปัญหาต่าง ๆ

2.2.2 ศูนย์การเรียนรู้สวนปลักคล้า ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา คำว่า “ปลักคล้า” มีที่มาจากต้นคล้าที่มีจำนวนมากตามสายคลองรอบวัด บ้านปลักคล้า เป็นที่ราบอยู่ใกล้เทือกเขาวังชิง น้ำที่ไหลผ่านได้พัดพาแร่ธาตุสมบูรณ์มาสะสมอยู่ผืนดินแห่งนี้ ทำให้ข้าวพันธุ์พื้นบ้านที่ปลูกในท้องถื่นตำบลโคกม่วง เช่น ข้าวไทร ข้าวนางหงส์ ได้รับการยกย่องว่าเป็นข้าว พันธุ์ดีที่มีรสชาติอร่อยและให้ผลผลิตที่ดี มีสภาพน้ำที่สมบูรณ์ มีมากเป็นสัตว์ที่บ่งชี้ระบบนิเวศวิทยาที่ดี ไม่มีสารพิษสารเคมีตกค้าง ลำคลองมีป่าสาคร มีคลองไส้ไก่ที่มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี เป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของตำบลโคกม่วง หมู่บ้านปลักคล้าซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบอยู่ใกล้เทือกเขาวังชิง น้ำที่ไหลผ่านได้พัดพาเอาแร่ธาตุสารอาหารที่มีประโยชน์ทำให้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ สวนปลักคล้า มีสมัคร สุวรรณสาม เป็นผู้ดำเนินงานในพื้นที่ 3 ไร่ ทำไร่นาสวนผสม มีพืชแปลกหลายชนิด เช่น มะยมแดง มะม่วงแดง มะพร้าว เสาวรสสีแดง ทุเรียนเสริมรากด้วยต้นนุ่น มีการเลี้ยงผึ้ง และเลี้ยงหมูหลุม ฯลฯ สมัครเป็นคนบ้านปลักคล้าโดยกำเนิด หลังจากเรียนจบสาขาช่างยนต์ ก็ได้เข้าทำงานเป็นมนุษย์เงินเดือนมากกว่าสิบปี กลับมาดูแลพ่อแม่ที่เริ่มมีอายุมากขึ้นทำสวนไม่ไหว จึงได้ลาออกจากการประจำมาเพื่อเป็นเกษตรกรเต็มตัว สมัครยังเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เป็นแบบอย่างที่ดีของวัยรุ่นคนรุ่นใหม่ที่กำลังคิดกล้าทำ เดินตามบรรพบุรุษที่ใช้ที่ดินแห่งนี้ประโยชน์ทุกตารางนิ้ว

2.2.3 ศูนย์การเรียนรู้แพทย์แผนไทยวัดปลักคล้า ได้เปิดบริการฝึกอบรมและพัฒนาทางด้านแพทย์แผนไทย มีการบริการนวดแผนไทย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งอยู่ในวัดปลักคล้า หมู่ที่ 5 ตำบลโคกม่วง (เขตเทศบาลตำบลโคกม่วง) มีปลักคล้าคลินิกบริการนวดแผนไทย และยาสมุนไพรหลายชนิด เช่น แก้อาการปวดท้องประจำเดือนด้วยแพทย์แผนไทย ได้แก่ 1) การนวด เป็นการกดจุดตามร่างกาย โดยเฉพาะจุดที่

บริเวณด้านหลัง 3 จุดซึ่งจะช่วยรักษาอาการปวดประจำเดือนได้ 2) การประคบ เป็นการใช้น้ำร้อนหรือลูกประคบ ช่วยบรรเทาอาการปวดท้องน้อย ขณะมีประจำเดือนช่วยลดการบีบตัวของมดลูกทำให้รู้สึกผ่อนคลาย 3) ยากำลัง ราชสีห์ เป็นยาบำรุงเลือด บำรุงร่างกายทำให้เลือดลมดี 4) อยู่ในที่อุ่น ๆ หรือ จิบน้ำชาอุ่น ๆ เมื่อมีอาการปวด พยายามหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่เย็นหรือหนาวเกินไป ต้องทำตัวให้อุ่นอยู่เสมอ เช่น จิบน้ำชาอุ่น ๆ เป็นต้น

2.2.4 กลุ่มอนุรักษ์ป่าสถานธรรมถ้ำเขาวังชิง เขาวังชิงเป็นภูเขาดินที่ไม่สูงมากนักอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านโคกเหียง บ้านโคกสัก บ้านปลักคล้า ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา มีเนินภูเขาทั้งสามภูตามแนวตะวันออก ตะวันตก ด้านทิศตะวันออกของแนวเขานั้นเป็นที่ตั้งของศูนย์เรดาร์ของทหารอากาศ เนินเขาทางทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของถ้ำเขาวังชิง ซึ่งเป็นจุดเดียวที่มีหน้าผาหินสูงชัน มีความเชื่อความศรัทธามายาวนาน เชื่อกันว่าเขาวังชิงมีทวดหลายองค์ เช่น ทวดตาเล่อเท่อ ทวดเพชร เป็นต้น คอยคุ้มครองป้องกันรักษาภัยอันตรายให้ลูกหลานได้อยู่เย็นเป็นสุข ในช่วงวันแรม 15 เดือน 5 ของทุกปี มีประเพณีนำข้าวหลาม (เหนียวหลาม) ไปทำบุญบนเขาโดยชาวบ้านร่วมกับพระสงฆ์ออกเดินทางขึ้นไปบนเขาวังชิง มีกลุ่มอนุรักษ์ป่าสถานธรรมถ้ำเขาวังชิงเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชาติ ภูเขา ถ้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชพรรณ ปลูกกระแสดำให้เด็กและเยาวชนรักและหวงแหนทรัพยากรของชาติ มีกิจกรรมสำคัญ เช่น กางเต็นท์บนเขาวังชิง ชมหมอกยามเช้าบนเขาวังชิง มีกิจกรรมบนเขาวังชิงเพื่ออนุรักษ์ป่าบนเขาวังชิง มีสถานที่ปฏิบัติธรรมบนถ้ำเขาวังชิง

3. ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวในตำบลโคกม่วง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร มีดังนี้

3.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ เขาวังชิง พรุฬ่มช้าง จุดชมวิว และทะเลหมอก มีเขาวังชิงเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามแห่งหนึ่ง ดังนี้

3.1.1 เขาวังชิง จุดชมวิว และทะเลหมอก ปัจจุบันมีการอนุรักษ์ทรัพยากร ภูเขา ถ้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชพรรณ โดยมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลโคกม่วง ดำเนินการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน มีกิจกรรมสำคัญ เช่น กางเต็นท์บนเขาวังชิง และชมหมอกยามเช้าบนเขาวังชิง



ภาพที่ 5 กิจกรรมบนเขาวังชิง

3.1.2 พรุล้อมช้าง มีพื้นที่อยู่ในหมู่ที่ 3 ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง แต่เดิมมีเรื่องเล่ากันว่า มีผู้ใหญ่บ้านพรหมแก้ว ชื้อช้างพลายมาเลี้ยงโดยให้ “ลุงติด” เป็นคนเลี้ยงช้างได้นำช้างมาเลี้ยงไว้ที่พรุ พรุนี้จึงเรียกว่า “พรุล้อมช้าง” มีลักษณะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงและเป็นป่าพรุซับน้ำเชิงเขาวังชิง บริเวณตัวพรุ มีน้ำขึ้นและตลอดปี รกทึบด้วยหญ้าคมบาง หม้อข้าวหม้อแกงลิง มีไม้เสม็ด ไม้แต้วพรุ ไม้ม่วงกวาง ขึ้นอยู่หนาแน่น ปัจจุบันได้ขุดเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อใช้เป็นประปาหมู่บ้าน ซึ่งใช้กัน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านโคกลัก บ้านปลักคล้า และบ้านโคกเหรียญ โดยเทศบาลตำบลโคกม่วงได้ปรับปรุงพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะควบคู่กัน พรุล้อมช้างมีเนื้อที่ทั้งหมด 67 ไร่ 1 งาน 19 ตารางวา เป็นเนื้อที่อ่างเก็บน้ำประมาณ 40 ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นที่ใช้สาธารณะประโยชน์ของชุมชน



ภาพที่ 6 ทศนียภาพบริเวณรอบพรุล้อมช้าง

3.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชุมชนตำบลโคกม่วง มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ วัดโคกเหรียญและพิพิธภัณฑสถานวัดโคกม่วง และรูปปั้นช้างพลายสวัสดิ์ วัดปลักคล้าและพระพุทธรูปดั่งรงค์ และวัดขุนวลรัตนรามและเจดีย์เก้ายอด มีดังนี้

3.2.1 วัดโคกเหรียญและพิพิธภัณฑสถานบ้านพระอาจารย์ศรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านโคกเหรียญ ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา มีพระครูโสภณคณาภิบาล เป็นเจ้าอาวาสและเป็นเจ้าคณะอำเภอคลองหอยโข่ง เป็นสถานที่เหมาะกับการให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานบ้านพระอาจารย์ศรี เป็นพิพิธภัณฑสถานหนึ่งในความดูแลของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นศูนย์ข้อมูลความรู้ทางด้านมานุษยวิทยา โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ความรู้ท้องถิ่นของชุมชน และเก็บเครื่องมือประกอบอาชีพคนสมัยโบราณ เก็บอยู่ในอุโบสถหลังเก่าอายุประมาณร้อยกว่าปี ทำให้เด็กและเยาวชนไม่ลืมรากเหง้าของตัวเอง



ภาพที่ 7 วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถานบ้านพระอาจารย์ศรี ตั้งอยู่ในวัดโคกเหรียญ



ภาพที่ 8 พิพิธภัณฑพระอาจารย์ศรี ได้รวบรวมโบราณวัตถุที่สำคัญของชุมชน

3.2.2 วัดโคกม่วงและรูปปั้นช้างพลายสวัสดิ์ วัดโคกม่วง เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลโคกม่วงเป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งในตำบลโคกม่วงที่มีประวัติตำนานยาวนานมาก ปัจจุบันเป็นรูปปั้นช้างพลายสวัสดิ์อันเป็นที่เคารพและศรัทธา ซึ่งชาวตำบลโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง ให้อธิษฐานและบวงสรวงเป็นประจำทุกปี วัดโคกม่วงยังมีอุโบสถเรือนไม้ยกพื้นหลังเก่าแก่ที่อนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ มีรูปปั้นช้างพลายสวัสดิ์ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดที่ชาวตำบลโคกม่วงให้การเคารพ เป็นช้างคู่บารมีของท่านเจ้าอาวาสวัดโคกม่วง รูปปั้นช้างพลายสวัสดิ์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พี่น้องชาวโคกม่วงเคารพบูชา มีประเพณีให้อธิษฐานบวงสรวงสักการะเป็นประจำทุกปี รวมทั้งมีความเชื่อเกี่ยวกับการขอพรให้ประสบผลสำเร็จหลายประการ เช่น การสอบบรรจุรับราชการ การทำมาค้าขาย บอนบานด้วยอ้อย กล้วยยกเครือ ผลไม้ต่าง ๆ ข้าวโพดและสับปะรด เมื่อได้สิ่งสมหวังตั้งใจ

3.2.3 วัดปลักคล้าและพระพุทธรูปทองคำ วัดปลักคล้าตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านปลักคล้า ตำบลโคกม่วง (เขตเทศบาลตำบลโคกม่วง) ถนนสายทางหลวงแผ่นดิน 4043 สายบาโรย-บ้านเขาวังชิง-ปลักคล้า ถนนเลียบเมืองอยู่ริมถนนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา วัดแห่งนี้มีความเงียบสงบ ท่ามกลางธรรมชาติที่ล้อมรอบทั้งสวนยางและผืนนา วัดปลักคล้า เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่ในตำบลโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ 10 ไร่ มีธรณีสงฆ์ 3 แปลง พื้นที่วัดตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มมีลำคลองและทุ่งนาโดยรอบ ปัจจุบันมีพระครูวีระเชมคุณเป็นเจ้าอาวาสวัดปลักคล้า สร้างเป็นวัด พ.ศ. 2429 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2442 อุโบสถสร้างเมื่อ พ.ศ. 2462 โครงสร้างเป็นไม้เนื้อแข็ง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา ปูนยี่วัดนี้มีพระพุทธรูปทองคำที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวประเทศเพื่อนบ้านที่เดินทางมากราบไหว้ขอพรเป็นประจำ พระพุทธรูปทองคำ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2529 ขนาดองค์พระ หน้าตักกว้าง 8 เมตร สูง 12 เมตร ซึ่งก่อนที่จะสร้างพระพุทธรูปทองคำ พระครูวีระเชมคุณ (หลวงพ่อก่อกม เขมวิโร) ท่านได้นิมิตที่ดี ท่านจึงคิดสร้าง “พระพุทธรูปทองคำ” เพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้บูชา

3.2.4 วัดขุนพลรัตนารามและเจดีย์เก้ายอด ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านโคกสัก ตำบลโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา วัดตั้งอยู่ที่ถนน อบจ. สายทุ่งลุง-บ้านเหนือ สร้างในสมัยพระครูรัตนบุญวัฒน์ เป็นเจ้าอาวาส วัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ 26 ไร่ วัดขุนพลรัตนาราม ได้รับการบริจาคที่ดินจากนายแดง ชูคดี นายอ้น นวลถวิล และนายไชย แก้วสมบูรณ์ ได้รับอนุญาตในการสร้างวัดเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2508 ในสมัยรัชกาลที่ 9 ความหมายชื่อของวัดขุนพลรัตนาราม ใช้คำนำหน้านามสกุลผู้บริจาคที่ดินทั้งสามรายร่วมกันเป็นนามวัดว่า “วัดเจดีย์เก้ายอดวัดขุนพลรัตนาราม (วัดพยอมทอง)” พระครูรัตนบุญวัฒน์เป็นเกจิอาจารย์ชื่อดัง ได้เดินสายรับนิมนต์ไปถึงประเทศมาเลเซีย และญาติโยมทั้งในและนอกประเทศ มีพลังศรัทธาร่วมสร้างกับพระอาจารย์สมนึก เป็นผู้ริเริ่มคิดสร้างเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำพิธีต่างๆ ของพระพุทธศาสนา เป็นวัดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเพื่อขอพร และทำนายโชคชะตาที่ตรงกับความจริงของชีวิตตามความเชื่อของแต่ละบุคคล



ภาพที่ 11 ภาพความสวยงามของเจดีย์เก้ายอด

3.3 แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรและวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชุมชน

วิถีชีวิตในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นวิถีชีวิตของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ วิธีการทำนาข้าว วิธีการทำสวนยางพาราแบบผสมผสานหรือปลูกพืชร่วมยาง และวิธีการทำสวนผสมผสาน ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 80 เพราะมีสภาพพื้นที่ราบลุ่มใกล้เขาวังชิง เป็นที่ดอนและที่นา เขา ป่า สวน นา ตำบลโคกม่วง จึงเป็นตำบลที่ต้องรักษาสภาพพื้นที่เกษตรไว้ต่อไป อาชีพเกษตรอินทรีย์เป็นความหวังของชาวโคกม่วง คือแหล่งผลิตอาหารสร้างรายได้แก่ครอบครัวอย่างพอเพียงเพื่อสร้างความสุขอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีภาครัฐหลายหน่วยงานให้การสนับสนุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเตรียมความพร้อมหลายแห่ง เช่น วิสาหกิจชุมชนคนแต่แรกสวนปลั๊กหว่าของนายประวิทย์ อนุชาญ ศูนย์การเรียนรู้สวนปลั๊กคล้าของนายสมัคร สุวรรณสาม เป็นต้น

ภูมิปัญญาของชุมชน มีภูมิปัญญาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพร เช่น ยาแก้ยา??? ยาพรมประสิทธิ์ ผู้รู้การเก็บผึ้งหลวง เป็นต้น และภูมิปัญญาอาหารเด่นของชุมชน เป็นอาหารอร่อยที่ใช้รับประทานเป็นหลักในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวแกงส้มปลาช่อนทุ่งท่าปริง (ชื่อหมู่บ้าน) ใส่หัวมันขี้หนู ปลาต้มจาก

ปลาในคลองจำไหร (ชื่อคลอง) หลามข้าวในกระบอกไม้ไผ่ ข้าวหลามรองใบตอง ข้าวยา ขนம்ப่า ขนมนมด (ขนมพื้นเมืองใช้แบ่งข้าวเหนียวใส่ไส้ปั้นกลมๆ เท่าเหริยญสิบบาทแล้วนำไปทอด) ขนมปากหม้อ กาแฟสดเขาวังชิง มะพร้าว น้ำหอมสด น้ำมะนาวอัญชัน



ภาพที่ 12 การหลามข้าวในกระบอกไม้ไผ่ที่รองด้วยใบตองและภาพการปลูกไม้ไผ่บางกาบแดง เพื่อใช้ทำข้าวหลามในชุมชน

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

จากการจัดเวทีระดมสมองและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา สามารถพัฒนาได้ ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ชุมชนโคกม่วงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่เหมาะสมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และสร้างรายได้ความอยู่ดีกินดีแก่ชุมชนได้ โดยการนำทรัพยากรที่มีในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่การสร้างคุณภาพและประสบการณ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะมรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ เป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของการสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยว โดยผ่านการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมอันมีลักษณะของพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความจดจำ ประทับใจ และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ที่ได้ท่องเที่ยว

2) ด้านการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนโคกม่วงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมบนเขาวังชิง สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทอดเขาวังชิง กางเตนท์ ทำอาหาร กิจกรรมชงกาแฟ-น้ำผึ้งเขาวังชิง สาธิตการทำข้าวหลาม และเรียนรู้พืชสมุนไพรบนเขาวังชิงได้ กิจกรรมในเส้นทางศรัทธาของวัดต่าง ๆ ได้แก่ วัดปลักคล้า วัดโคกเหริยง วัดขุนพลรัตนราม วัดโคกม่วง เป็นต้น

3) ด้านการยกระดับผลิตภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ชุมชนโคกม่วงมีศักยภาพด้านกลุ่มองค์กรในชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มได้ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตคนโคกม่วง ได้แก่ การเรียนรู้วิถีเกษตร ทำนาปลูกข้าว การเรียนรู้วิถีคนเลี้ยงผึ้งเขาวังชิง การเรียนรู้เกษตรผสมผสาน การเรียนรู้กลุ่มคนทำเครื่องแกงตากยาย เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง มี 3 ด้าน คือ ด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อที่น่าสนใจ ด้านกลุ่มองค์กรในชุมชน มี 2 ประเภท คือ กลุ่มองค์กรที่มีเกณฑ์มาตรฐานรองรับ และองค์กรที่เตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนา และด้านแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิถีชีวิตในชุมชน และภูมิปัญญาอาหารเด่นของชุมชน สอดคล้องกับ นางสาวจิน จันทาภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา (2556) กล่าวว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กร ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การให้ความรู้ การจัดอบรมในการจัดการการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ การศึกษาดูงานและการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ และการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัด และสื่อต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดเชิงรุกของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกจากนี้ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ยังมีปัญหาด้านองค์กร ปัญหา ด้านกิจกรรม และปัญหาด้านพื้นที่ ที่ชุมชนต้องร่วมมือกันแก้ไข

แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนพบว่า มีแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการยกระดับผลิตภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในชุมชน ศักยภาพที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและสร้างรายได้ความอยู่ดีกินดีให้แก่ชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เฉลิมพล ศรีทอง และธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์ (2564) กล่าวว่า แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวควรปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ มีการสื่อสารการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจุดเช็คอินเพื่ออำนวยความสะดวกและชี้แจงก่อนนำสู่กิจกรรม พัฒนาทักษะเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรและผู้ประกอบการภายในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งมาตรฐานการบริการ ภาษา และการบริหารจัดการ สร้างอัตลักษณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวชุมชนที่สื่อให้เห็นถึงเมืองเก่าสุโขทัย และปรับปรุงป้ายสื่อความหมายภายในแหล่งท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา โดยศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโคกม่วง มี 3 ด้าน คือ ด้านประวัติศาสตร์ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่น่าสนใจ ด้านกลุ่มองค์กรในชุมชน มี 2 ประเภท คือ กลุ่มองค์กรที่มีเกณฑ์มาตรฐานรองรับ และองค์กรที่เตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนา และด้านแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร วิถีชีวิตและภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ได้แก่ วิถีชีวิตในชุมชน และภูมิปัญญาอาหารเด่นของชุมชน จากการศึกษาชุมชนควรมีแนวทางการพัฒนา ศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชน 3 ด้าน คือ การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การ พัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการยกระดับผลิตภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวใน ชุมชน เพราะศักยภาพที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และสร้าง รายได้ความอยู่ดีกินดีให้แก่ชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ควรดำเนินการพัฒนาด้านกิจกรรม และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในชุมชนโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เนื่องจากมีความน่าจะเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ที่เหมาะสม และมีความได้เปรียบ เพราะเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก
2. ผู้ประกอบการในพื้นที่อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากมีความได้เปรียบเพราะเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกเพราะอยู่ ใกล้สนามบิน
3. มหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงการท่องเที่ยว เนื่องจากมี ศักยภาพที่เหมาะสมทั้งในการพัฒนาเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ และผลิตภัณฑ์มีศักยภาพที่มีความเหมาะสมต่อการ จัดการท่องเที่ยวได้

เอกสารอ้างอิง

- กองการศึกษาเทศบาลตำบลโคกม่วง. (ม.ป.ป.). *เอกสารประวัติศาสตร์ตำบลโคกม่วง*. สงขลา: กองการศึกษาเทศบาล ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา.
- เฉลิมพล ศรีทอง และธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์. (2564). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก และเมืองสร้างสรรค์โลกโดยชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย สำหรับฐานวิถีชีวิตใหม่หลังสถานการณ์โควิด 19. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 15(2), 103-114.
- นงลักษณ์ จันทภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา. (2556). การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ชุมชนบ้านหัวเขาเงินจังหวัดราชบุรี. *วารสารวิทยบริการ*, 24(2), 143-156.